

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH



Naročnina v Jugoslaviji vsake mesečno Din 18.—, v tuzemstvu mesečno Din 15.—, — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopis ne vrata. — Neprilagojena pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značajo vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstva in nametnostem, vsaka beseda Din 5.—

Štev. 91 • Maribor, četrtek, dne 10. avgusta 1939 • Leto XIV

Predpogoji urejenih razmer

Pojmi o urejenih razmerah so različni. Eni pravijo, da so takrat urejene razmere, če se vrši vse javno življenje po določenih paragrafi ali volji ene večje ali manjše plasti državljanov, eni pa pravijo, da take metode utegnejo postati pristranske in zbujaajo zaradi pristranosti med prizadeto javnostjo več in več nezadovoljstva. Ti pravijo zopet, da morejo urejene razmere vedno biti le plod aktivnega sodelovanja vseh, v katerem se kristalizirajo pojmi o interesih državljanov in države. Če vsa javnost aktivno sodeluje, tedaj se briga za to, za načela, kako bi se razmere najbolje uredile, da bodo zaščiteni interesi posameznika in celote pravično. Logično temu naziranju lahko tudi rečemo, da morejo urejene razmere vladati le tam, kjer se pritegne k sodelovanju vse plasti prebivalstva ob trdnem zaupanju vanj in z vso iskrenostjo. Ta oblika sodelovanja javnosti je svobodna demokracija.

Predsednik vlade Cvetković je nedavno izjavil, da je jugoslovansko prebivalstvo po duhu demokratično in da je v Jugoslaviji primerna le demokratična vladavina. Ta misel, ki ni bila razglašena prvič, je jugoslovanska javnost sprejela z zadovoljstvom na znanje.

V demokratični vladavini bi prenehala pristranost. Delavstvo bi dobilo svojo tajno politično volilno pravico, delavstvo bi lahko volilo svoje zakonite zastopnike v delavsko zbornico in druge socialno politične ustanove. Po zakonu ima delavstvo pravico do teh zastopstev v teh zavodih, ki jih svobodno voli v tajnih volitvah. To ni le zakonita in moralna, ampak tudi državljanska pravica delavcev.

Prav jasno potrjuje našo logiko hrvaško vprašanje. Hrvati občutijo krivice in zahtevajo odpravo teh. Ali svoje interese zagovarjajo, enakopravni hočejo biti in na srbski strani vsaj v javnosti zmaguje prepričanje, da ga je treba urediti. S tem se priznavajo krivice, ki jih je treba popraviti.

Skoraj enako, če ne hujše, je vprašanje kratenja delavskih pravic, ki so zakonito zajamčene. Brezpravnost delavskega razreda, — — — — — je tudi stvar, ki ni v skladu s tendenco urejenih razmer in enakopravnosti. Okrnjevanje teh pravic pomeni novo »hrvaško vprašanje«, ki izobčuje iz javnega sodelovanja delavskega razreda.

Zato nas veseli merodajne izjave, da je za Jugoslavijo primerna vladavina demokracija. Prepričani smo namreč, da se bo delavstvu v boju za demokracijo posrečilo izvajati tudi že vse prej pridobljene pravice.

Svobodna demokracija pritegne vse državljane k javnemu sodelovanju, svobodna demokracija priznava vse pravice in vpoštevava vsak glas državljanov. To je zaenkrat naš cilj. Če se ta cilj uresniči, potem ne bo treba več tožiti o neurejenih razmerah, ker bo vsak državljan, tako tudi delavski razred, vedel, kaj zahtevajo od njega njegovi in splošni interesi in to bo tudi lahko storil.

Mehika španskega denarja ne bo vrnila

Španski republikanci so poslali med državljansko vojno 50 milijonov pezet v Mehiko. Sedaj zahteva Franco vrnitev tega denarja. Mehika vlada pa namerava denar porabiti za naselitev španskih beguncev, ki jih je več tisoč pribežalo v Mehiko. Begunci dobe potrebno zemljo za naselitev.

Poljska bo branila svoje interese v Gdanskem

Zapisega dobrovoljcev

Poljaki so te dni priredili velike manifestacije dobrovoljcev in je v Krakovu govoril maršal Rydz-Smigly in drugi. Govornik je zapisel dobrovoljce, da bodo branili Poljsko. Rydz-Smigly je pojasnjeval tudi mednarodni položaj. — Poljska je, je rekel, sklenila z Nemčijo prijateljsko pogodbo v nadi mirnega sodelovanja, dasi so ji druge države ta korak očitali. Sporazum pa ni vedel do mirnega sožitja. Pričela in stopnjevala se je gonja proti Poljski, ki je zaradi tega morala izpremeniti svojo zunanjo politiko.

Zatišje pred viharjem

Protest poljske vlade radi takozvane carinske afere gdanski senat sicer v načelu odklanja, vendar je ta intervencija v toliko uspela, da se ukrepi, ki so bili izdani proti poljskim carinikom, ne izvajajo več.

To začasno zatišje pa ne pomeni, da je nevarnost že pri kraju in so politični krogi mnenja, da je to le zatišje pred viharjem.

Vodja nacistov Förster pri Hitlerju

Vodja gdanskih nacistov Förster je obiskal kanclerja Hitlerja v Berchtesgaden. Splošno sodijo, da bodo od tega razgovora odvisni nadaljnji dogodki v Gdanskem. Angleška poročila sicer

Poljska povabljena na pogajanja v Moskvo

Po francoskih poročilih je predsednik sovjetske vlade Molotov preko poljskega poslanika v Moskvi oficijelno povabil Poljsko k vojaškim pogajanjem med Anglijo, Francijo in Rusijo. Verjetno je, da se bo Poljska udeležila teh pogajanj

pravijo, da bo Hitler priporočal gdanskemu senatu, naj bo pri pogajanjih s Poljsko popustljiv, ker bi v Berlinu zaradi Gdanska neradi izzvali vojno, zlasti ker je Poljska še vedno pripravljena za pogajanja, vendar pa je trdno odločena braniti tudi z orožjem svoje interese v Gdanskem. Popuščanje je baje priporočal tudi Mussolini. Hitler je sklical konferenco poveljnikov nemške vojske, ki se bo vršila v Monakovem ali pa Berchtesgaden.

še le pozneje, ko bodo na pogajanjih razpravljali o vprašanjih, ki se tičejo poljskih interesov. V Moskvi pričakujejo prihod vojaških delegatov Anglije in Francije, ki so že na poti.

Japonci bi radi zanetili vojno v Evropi

Strah pred porazom na Kitajskem.

Japonska kljub ogromnim žrtvam na Kitajskem nima najboljših uspehov. V sršenovo gnezdo se je pa zaletela s svojo propagando in akcijo proti Angliji, Zedinjenim državam in Franciji, ki imajo tam svoje interese in vpliv.

V tem položaju skuša Japonska realizirati blok avtoritativnih držav. — Japonski vojni minister je v nedeljo o teh načrtih poročal predsedniku vlade Hiranumi. Priporočal je, da se sklica-

nje konference štirih velesil opusti in da vlada sklepa o nadaljnji taktiki. Na Japonskem računajo, da bi vojna v Evropi olajšala stališče Japonske v kitajskem vprašanju, kar je pa očitno zmotno. Izid vojne na Kitajskem postaja za japonske generale vedno bolj dvomljiv. S tem v zvezi pa se opaža bojazen pred posledicami imperialistične pustolovščine, v katero je bila zapletena Japonska.

Japonski generali zahtevajo pristop k italijansko-nemški zvezi

Vlada še okleva.

Pogajanja v Moskvi vedno bolj razburjajo vojaške kroge, ki izvajajo hud pritisk na tokijsko vlado, da mora Japonska pristopiti k italijansko-nemški zvezi. Generali se boje hudih posledic,

ki bi lahko nastale po sklenitvi trozveze. Vlada se še upira zahtevi generalov, jasno pa je, da bo morala popustiti.

V Madridu v dveh dneh 61 usmrtitev

Krvavi teror režima.

V torek, dne 1. avgusta so neznanci v bližini Talavere pri Madridu napadli poveljnika španske nacionalistične garde in policijskega inspektorja generala Gaberdona. Iz zasede je padlo več strel in njegov avtomobil. Gaberdon, njegova hčerka in sofer so bili takoj mrtvi.

Oblasti so polovile 60 oseb iz okolice takoj prve dni. Od teh jih je bilo v soboto po obsodbi prekega sode 53 usmrčenih, in v ponedeljek še 8, med katerimi sta bili tudi dve ženski. Ena žena je bila obsojena na 30 let ječe.

Španski dinamizem

Španija zahteva Gibraltar.

Več kakor dvesto let je, odkar si je Anglija osvojila Gibraltar ob morski ožini med Atlantskim Oceanom in Sredozemskim morjem. V Španiji se je pričela silna časopisna propaganda za priključitev Gibraltarja Španiji. Listi pravijo, da je Španija postala močna in Gibraltar za Anglijo nima več pomena. —

Vsi evropski narodi, ki so za svobodo morja, morajo uvideti, da Gibraltar pripada Španiji. Španski režim želi s to parolo pomiriti španske notranje razmere, vendar je pa verjetneje, da je španskim republikancem zaenkrat več za svobodo kakor za trdnjavo Gibraltar.

Priprave za vojno v Evropi

Evropa se mrzlično pripravlja na vojno in je po sodbi vojaških strokovnjakov v Evropi že okrog enajst milijonov vojakov pod orožjem. Armada osi Rim-Berlin, kakor tudi zahodnih demokracij neumorno vežbajo in se pripravljajo na krvavi ples, ki grozi izbruhniti tudi v Evropi. V Angliji sicer pripravljajo novo akcijo za mirno preureditev Evrope, ni pa verjetno, da bi ta akcija uspela.

Nemci zahtevajo zopet kolonije

Na kolonijalni razstavi v Drazdanih je zastopnik rajha von Epp govoril in rekel: »Razstava je demonstracija nemške zahteve po kolonijalnem življenjskem prostoru in nemške življenjske moči. Rešitev kolonijalnega vprašanja pomeni zadnji veliki akt v procesu rekonstrukcije rajha. Značilo bi slabo pojmovanje, če bi se mislilo, da se nočemo pobrigati za kolonijalna vprašanja, dokler niso rešena ostala vprašanja. — Naši politični nasprotniki morajo biti uverjeni in računati z zahtevo naroda, ki je ni mogoče odbiti.«

Zedinjene države pomagajo Kitajski

Po poročilu »Havasa« je ameriška vlada prevzela obveznost, da bo kupila 6 milijonov unč kitajskega srebra po sedanjem tečaju. Ta dogovor je baje že sklenjen in bi na ta način dobila kitajska vlada nad 2 milijona dolarjev od Zedinjenih držav, ki bodo s tem znatno podprle obrambni boj kitajskega naroda.

Bombardiranje angleških parnikov

Japonska letala so bombardirala angleška parnika »Kiangvo« in »Chiavo«, ki sta se nahajala v luki Ičang ob Jangceju. Parnik »Kiangvo« je bil hudo zadet, trije člani posadke mrtvi, več pa hudo ranjenih. Na parniku je izbruhnil požar, ki je škodo še znatno povečal. Angleška vlada je poslala protestno noto Japonski.

Kralj Peter I. o principu demokracije in svobode

Razni listi, tako »Nezavisna Tribuna«, »Trgovski list« itd., razpravljajo o sporazumu s Hrvati. Predsednik vlade in drugi politiki pripovedujejo, da bo sporazum podpisan še pred jesenjo. Ob tej priliki omenjajo knjigo »Serbia by Serbians«, ki je izšla 1909 v Londonu in ki je imela publicističen namen. Svet naj spozna takratno Srbijo. Uvodne besede knjige je napisal kralj Peter I., ki je po odstranitvi Obrenovića Aleksandra I. leta 1903 postal kralj Srbije ter odpravil prejšnji nasilni režim.

Iz uvoda knjige objavljamo najpomembnejše stavke po citatu iz omenjenih listov. Tako pravi:

»Mi smo prepričani, da je zdravo in

svobodno politično življenje prvi pogoj narodnega blagostanja in zato smo budni čuvar ustave in parlamentarnega režima«...

... »Samo v svobodi se more narod pripraviti, da bo užival plodove svojega dela«...

... »z eno besedo: prosvetna in moralna sila naroda sta dva najmočnejša činitelja napredka«...

Kralj govori potem o gospodarski politiki in o utrjevanju značaja v posameznikih, da bodo vršili dolžnosti v skupnem interesu iz svobodnega prepričanja, ki ga dobe v svobodnem sodelovanju.

Rudarji iz Francije na počitnicah v Sloveniji

Delavstvo Slovenije Vas pozdravlja!

V ponedeljek, dne 7. t. m., je prišlo v Slovenijo iz Francije okoli 65 rudarjev, deloma z ženami in otroki na 14 dnevni odpočitek, ker ima delavstvo v Franciji uveden zakoniti dopust.

Goste je pričakovalo na železniški postaji v Ljubljani zastopstvo Stokovne komisije. Skupina gostov pripada federaciji jugoslovanskih sindikalnih akcij v Lensu.

Po prihodu so se dragi sodrugi podali

v hotel Miklič, da se po dolgi vžnji nekoliko okrepčajo. V imenu Stokovne komisije je izrekel sodrugom dobrodošlico s. N. Bricelj. V imenu skupine rudarjev se je pa istotako prisrčno zahvalil za pozdrav s. Strahovnik Rudolf.

S popoldanskimi vlaki so se gosti odpeljali vsak na svoj dom, da obiščejo sodruginke in znance. Sodrugom izletnikom želimo v stari domovini tudi mi najprijetnejše bivanje!

Važno za onemogle delavce

Izpremembe pravilnika o ustanovitvi inporabi podpornega fonda za onemoglost in starost.

V Službenih Novinah št. 167/VII. od 26. 7. 1939 so objavljene izpremembe in dopolnila gorenjega pravilnika. Po tem pravilniku se dovoljujejo podpore onemoglim in ostarelim delavcem in nameščencem, ki zaradi zavlčevanja uvedbe zavarovanja za onemoglost, starost in smrt doslej niso mogli pridobiti pravice do rente zaradi onemoglosti ali starosti. Po teh izmenah in dopolnilih se podaljšuje rok za prijavo onemoglih in ostarelih oseb za te podpore do 1. septembra 1939, dočim je bil prejšnji rok do 1. julija 1938. S tem podaljšanjem roka se želi, da se omogoči tudi onim

osebam, ki se še sploh niso ali ne pravočasno prijavile, da pridejo do podpore. Osebe, ki imajo pogoje za prejetje te podpore, naj se obrnejo na najbližji okrožni urad za zavarovanje delavcev, oziroma ekspozituro ali zaupništvo ter izpolnijo predpisani formular in sicer najkasneje do 1. septembra t. l. Enako naj ravnaajo one osebe, ki so bile odklonjene zaradi nepravilne ali prekasne predložitve prošnje, če žele, da se jim podpora dodeli. — Najbrže velja isto tudi za rentnike, ki jim je določena renta le za določeno dobo, do konca leta itd. Vsaj logično bi bilo tako.

Stari radikali se ne združijo z JRZ

Dr. Laza Marković je vodil akcijo, da bi se stari radikali skupine Aca Stanoevića priključili JRZ in dobili za to v vladi dve ministristvi. Dr. Marković je bil mnenja, da je z izključitvijo dr. Stojadinovića iz JRZ odpadel vzrok za ostajanje v opoziciji. Večina glavnega odbora starih radikalov je pa dr. Markovićev predlog odklonila. Dr. Marković je zaradi tega opustil svojo akcijo, kar omogoča zopet soglasje med starimi

radikali. Jako verjetno je, da je to nesoglasje škodovalo obenem enotnosti srbske združene opozicije in vprašanju hrvaškega sporazuma.

Nemške utrdbе na Slovaškem. V Berlinu so se te dni vršila pogajanja za zgraditev nemških utrdb na Slovaškem ob poljski meji z zaščito nemškega vojaštva.

Wendlova »Marseljeza«, ki izide letos v »Cankarjevi družbi«, bo ogrela in navdušila slehernega človeka.

Doma in po svetu

Za enajsto obletnico smrti Stjepana Radića so se po celi Hrvaški vršile velike žalne manifestacije. Zlasti v Zagrebu so na ta dan ogromne množice ljudi obiskale grob pokojnega voditelja hrvaškega naroda. Raz hiš so plapolale žalne zastave, med 9.30 in 11. uro pa so bile vse trgovine in lokali zaprti.

Dr. Milan Stojadinović še vedno intrigira. Glavno glasilo JRZ »Samouprava« se hudiče nad bivšim vodjo JRZ in predsednikom vlade ter mu očita, da še vedno intrigira. »Samouprava« na to svojemu bivšemu šefu našteva kazni, ki so bile svoečasno izrečene nad politiki, ki so se zamerili ljudstvu in škodovali državnim in narodnim interesom. — V starih Atenah so take politike izgnali iz domovine kot škodljivce države, stari Rimljani pa so jih celo poslali na morišče. Tudi jugoslovanski narod je že dovolj zrel za zmago nad osebami, ki so se hotele vrniti za vrhovne gospodarje v našem političnem življenju. — »Samouprava« je zelo spremenila svoje nazore o dr. Stojadinoviću.

20 letnico obstoja je minulo nedeljo proslavil ljubljanski aeroklub z velikimi letalskimi tekami. Prireditve se je udeležil tudi ministrski predsednik Dražića Cvetković in več ministrov, ki bivajo sedaj na Bledu.

Novo pristanišče bodo gradili v vranjskem bazenu blizu Splita. V vranjskem bazenu pri Splitu nameravajo graditi novo pristanišče, ki bo veljalo po proračunu din 17.990.000.170. — Z gradnjo so že pričeli.

Letalska zveza Budimpešta—Beograd je bila te dni otvorjena in se bo odslej vršil na tej progi redni letalski promet.

Kongres Pokojniških zavodov za nameščenice, ki je zasedal te dni v Sarajevu, je med drugim razpravljal tudi o zahtevi Jugoslovanskega Novinarskega Udruženja o vprašanju pokojniškega zavarovanja novinarjev in dokupa prejšnjih let službe. Kongres je dalje razpravljao o izdelavi pravilnikov in statutov Pokojniških zavodov in se izrekel za skrajšanje karenčne dobe za dosego pravice do pokojnine od 40 na 35 let, nepreskrbljenim otrokom umrlih zavarovancev pa naj bi se zavarovalnina povečala.

V Bolgariji so odkrili vohunsko organizacijo, ki je vohunila v korist neke tuje države. — Voditelja vohunov so baje že aretirali, prav tako tudi njegovega pomagača, vpklojenega učitelja Vasila Pandev-Šanova, ki je prijatelj vodje makedonstvujuših Vanče Mihajlova. — Aretirana vohuna sta baje svojo krivdo že priznala.

Romunski kralj Karol se je sestal na otoku Cipru s poveljnikom angleškega sredozemskega brodovja admiralom Cuninghantom. V Londonu pripisujejo temu sestanku velik pomen.

Kjoseivanov pojde v Rim. Po rimskih vesteh bo bolgarski ministrski predsednik Kjoseivanov v kratkem obiskal Italijo. Ob tej priliki poročajo italijanski listi, da se bolgarska politika približuje osi Rim-Berlin, z Jugoslavijo pa je Bolgarija v najboljših odnosih.

Madžarski zunanji minister grof Csaky se bo sestal v kratkem z nemškim zunanjim ministrom von Ribbentropom.

Vlado sestavljajo na Nizozemskem. Na Nizozemskem sestavljajo koncentracijsko vlado narodne obrambe. V vlado bi vstopilo šest političnih strank, le komunisti in nacisti bi bili izključeni. Če se sestava take vlade ne posreči, bode Green poizkušal osnovati parlamentarno desničarsko vlado, ki bi se samo po osebah razlikovala od Colijnove.

Sestanek Hitlerja in Mussolinija. Po še ne potrjenih vesteh se bosta v kratkem sestala Hitler in Mussolini. Na tem sestanku bo baje padla odločitev o vojni in miru v Evropi.

3 milijonov Italijanov in Nemcev bo po angleških poročilih do srede tega meseca pod orožjem. Italija baje koncentrira svoje vojaške čete ob francoski in švicarski meji.

Južno tirolski Nemci, ki se ne bi hoteli seliti v Nemčijo, bodo zgubili italijansko državljanstvo.

Angleški vojni minister Hoare Belisha se nahaja v Parizu, kjer se bo sestal s francoskimi državniki.

Ameriški finančni minister Morgenthau potuje na Dansko, kjer bo prebil svoj dopust. — V Londonu ni hotel dati nobenih političnih izjav novinarjem.

Iz češke

Jana Husa premeščajo. V mestu Jihlavi, kjer je nemška manjšina, so odnesli spomenik slavnega češkega mučenika Jana Husa, ki je bil sežgan na grmadi radi svojega verskega prepričanja. — Jan Hus je tudi povzročil, da je postala praška univerza pred 500 leti popolnoma češka.

V Jihlavi odstavljajo spomenik Jana Husa je sedaj prevzelo mesto Hlinsko, kjer bodo spomenik v kratkem vzpostavili.

Revizija šolskih knjig. Ministrstvo šolstva v Protektoratu Češke je odredilo posebno komisijo, ki naj izvede revizijo vseh šolskih knjig. Ker pa so imeli Čehi ogromno število šolskih knjig, komisija še niti od daleč ni končala svojega dela. Zato je odredila šolska oblast, da morajo po založbah knjig kar sami iztrgati one članke, pesmi in druge sestavke, ki ne »odgovarjajo« več sedanjim dobam. Lastniki knjig pa morajo to izvesti sami ter so odgovorni za posledice stariši, učitelji in upravitelji šol.

Nemška manifestacija v Narodnem domu. »Der neue Tag« poroča o pomembni nemški manifestaciji, katero je izvršila te dni nemška narodno socialistična stranka v Pragi s slavnostno prireditvijo v veliki dvorani Narodnega doma na Smichovu (del Prage). Pred začetkom je bila postavljena pred Narodnim domom postrojena četa Hitlerjeve mladine, celo poslopje v zastavah s kljukastim križem in je govornik SS oddelkov poudarjal zgodovinski pomen tega prvega nastopa nemške mladine v češkem Narodnem domu.

»Češki program s pravilno češčino«. Plzenska »Nova Doba« poroča pod gornjim naslovom o programu, ki ga bo izdala Narodna zveza. Prvi del programa določa pojem novodobnega nacionalizma, pojem narodne zemlje in razmerje k Nemcem itd. »Nova Doba« priporoča, da bi v programu ne bilo učenjaških formulacij in da bi bil napisan v pravilni češčini — brez tujih besed, na primer »nacionalismus«. Bi dodali, da bi tudi pri nas govorili in pisali v podobnih slučajih v razumljivi materinščini.

Praški kardinal Kaspar je imel lišno preiskavo. Nemška tajna policija Gestapo je po poljskih poročilih izvršila lišno preiskavo pri kardinalu Kasparju v Pragi, kjer je iskala dokumente o begu Šrameka v inozemstvo.

Peter P.:

Ohlajena ljubezen

Humoreska.

»Ali imate res še kakšne druge želje?«, je vprašala gospa Majdičeva, vdova v najlepših letih, svojega podnajemnika doktorja Škrjanca. »Saj veste, da vedno gledam na to, da vam če je le mogoče ustrežem. Gospodje imajo že itak v službi dosti dela in skrbi, in zato se spodobi, da jih doma rešimo vseh skrbi.«

»Ne, res ne vem«, je v zadregi odgovoril dr. Škrjanec. »Res ne vem... Preveč ste ljubeznivi...«

Zdravnik je umolknil, ker ni vedel, kaj naj bi še rekel. Fino in nežno vedenje njegove gospodinje, način, kako je z njim govorila, in sploh ves njen nastop proti njemu ga je bil zmedel, saj dotlej skoraj še ni imel izkustev z ženskami. Spoštoval je svojo gospodinjo, in to spoštovanje, se mu je zdelo, se je zadnje čase skoraj že izpreminjalo v plačo ljubezen. Gospa Majdičeva ni pokazala, da bi bila kaj opazila; bila je z njim vedno enako prijazna, ne da bi se bila kedaj le za las odmaknila od najboljših družabnih običajev.

Ko je zdaj odhajala iz sobe, jo je dr. Škrjanec spremil do vrat. Take pozornosti ni svoji gospodinji še nikoli izkazal.

Iz njegove sanjivosti, ki je veljala ge. Majdičevi, ga je zbudil šele vstop služkinje, nerodne, okorne ženske s kmet-

skimi manirami, ki ji je le redkokdaj privoščil kako besedo; saj je bila tako globoko pod fino čutečo gospodinjo! Med tem ko je služkinja pospravljala spalnico, je dr. Škrjanec gledal skozi okno, potlej pa je pobral svoj časopis in odšel na jutranji izprehod.

Nekega dne ga je gospa Majdičeva spet vprašala na svoj nežni in obzirni način, ali česa želi, ali služkinja v redu pospravlja sobo, in kako je v obče z njo zadovoljen.

»O, že dostikrat sem vam hotel nekaj reči, gospa Majdičeva«, se je oju-nal dr. Škrjanec. Da bi ji rekel »milostljiva«, se navzlic vsemu spoštovanju, ki ga je občutil do nje, ni mogel pripraviti. Sicer je nekoliko neokretnega doktorja slišala malo prisiljeno.

»Prosim«, je krotko rekla gospa Majdičeva, »kaj vam je na srcu?«

»O, nič hudega«, je spravil mladi zdravnik po dolgem premišljevanju iz sebe, »hotel sem samo vprašati, ali je vaša služkinja radovedna. Meni se vedno in vedno hoče dozdevati, da prisluškuje pri vratih, kadar pride kateri moj prijatelj k meni na obisk. Takrat vselej čujem korake v sosednji sobi, ki prej ne izginejo, dokler tudi moj prijatelj ne odide. Seveda je ne morem zalotiti, ker se lahko zateče v kuhinjo.«

Torej mislite, gospod doktor, da prisluškuje v predsobi?«, je vprašala gospa Majdičeva in pokazala na steno. »To je jako nerodna reč. Sicer pa«, je

nadaljevala z ljubeznivim nasmeškom, »menda nimate skrivnosti v pogovorih s svojimi prijatelji — no, da, nerodno je pa le. Oh, saj pravim, te sluškinje! Tako grem, da ji prepovem: če bi vi to storili, bi najbrž ostalo brez uspeha. Na žalost je človek na ta bitja navezan, in mora pač te njihove slabe lastnosti vzeti v račun. Grda razvada, ta radovednost!«

Minilo je nekaj tednov, ko je proti večeru stopal dr. Škrjanec s svojim najboljšim prijateljem geometrom Jeričem proti domu.

»Kako pa si s svojim stanovanjem zadovoljen?«, ga je vprašal geometer.

»O, čisto prijetno je!«, je odgovoril dr. Škrjanec.

»To že vem«, je menil Jerič. »Mislim namreč, kako si zadovoljen z ljudmi? Zdi se mi, da si v gospodinjo nekoliko zaljubljen?«

»Lepo te prosim«, ga je zavrnil Škrjanec, »kako pa prideš na tako misel?«

»No, samo zdelo se mi je. Sicer nikoli o njej ne govorim, toda zadnjič, ko sem bil pri tebi in sva jo srečala, kar nisi mogel odtrgati oči od nje. No, pa pustiva to, vidim, da ne spravim besedice iz tebe. Ali nisi zadnje čase nekaj tožil, da imate v hiši od sile radovedno služkinjo?«

»Da, to je res«, je prikiml dr. Škrjanec, ves vesel, da se je pogovor obrnil v drugo smer. »Kakor sem ti že pravil, je zraven moje sobe majhna predsoba, iz katere prideš v kuhinjo.

In ta predsoba je z mojo sobo zvezana z vrati, ki so prevlečena s platnom in tapetami. Vselej, kadar me kdo obišče, začujem v predsobi tihe stopinje in na vratih opazim majhno vzboklino — znamenje, da služkinja prisluškuje. Zadnjič ji je menda gospodinja to prepovedala, ker zdaj ne slišim več korakov, toda vzboklino še vedno opazam.«

»Hm«, se je zamislil geometer. »Za to bi vedel učinkovito sredstvo. Poslušaj!«

In je jel vneto nekaj pripovedovati prijatelju, ki ga je pozorno poslušal, na koncu pa mu je navdušeno segel v roko: »Da, tako bo najbolje!«

Zdaj sta prispela do hiše. Zdravnik je povabil prijatelja k sebi in oba sta stopila v njegovo sobo. Spustila sta se v glasen razgovor, med tem pa sta napeto gledala v tapetna vrata.

Zdajci je geometer vzdignil roko in pokazal na vzboklino, ki se je prikazala na vratih.

»Zdaj!«, je šepnil in skočil na noge. Tudi dr. Škrjanec je vstal. Nekam neodločno sicer, toda ko mu je prijatelj šepnil na uho: »Spomni se, kaj si rekel!«, je stopil k vratom in udaril s plosko dlanjo po vzboklini. Trenutek na to je tudi geometer z vso silo udaril po vratih.

Vzboklina je izginila in prijatelja sta se na glas zasmejala.

Jutri bo imela služkinja rdečo marko na licu«, je menil mladi zdravnik.

Dr. Avg. Reisman:

Zaščita mezde v bolezni

Zakoni o mezdi v bolovanju v avstrijskem parlamentu.

(Iz predavanja med rudarji.)

Ekselencja dr. Klein o Šu 1154 b o. d. z. v Gosposki zbornici 1. 1912.

Avstrijski obči državljanski zakon je sprejel novele k zakonu za socialnoboljšanje položaja delavstva sicer šele leta 1916. z veljavnostjo od 1. januarja 1917 naprej a zakonita oblika teh določil je bila odobrena v justični komisiji Gosposke zbornice že junija 1912.

Ovira pri delu prehaja na delodajalca.

Medtem, ko je staro določilo Ša 1155 in 1160 o. d. z. prevladalo »nevarnost«, oziroma oviro pri delu, da službojemalec ni mogel vršiti dela vsled slučajne ovire na delojemalca, so pravniki avstrijskega zbora že leta 1912. zahtevali, da se ta nevarnost prenese na delodajalca. — Isto načelo je sprejel tudi Gosposka zbornica v svojem pravem odseku. Razprave v odsekih Državnega zbora in Gosposke zbornice, nekakega našega senata, kažejo vseskozi socialne motive, ki so takrat že močno pretresali avstrijski parlament. Stenografski zapisnik Gosposke zbornice in poročilo komisije za pravne zadeve k spremembi občega državlanskega zakona nam kažejo zanimiv pregled takratnega naziranja avstrijskih parlamentarcev in odličnih pravnikov ter celo ekselenc-ministrov, ki so sodelovali pri noveliziranju zakonov o zaščiti delojemalcev v o. d. z.

Sklicevanje na dunajski poselski red iz 1. 1810.

K spremembi Ša 1154 b o. d. z. za plačilo mezde v bolezni so predvsem opozarjali, da je treba nevarnost ovire delojemalca v službi prenesti od delojemalca na delodajalca, kakor je to stališča humanosti, človekoljubja uveljavil že poseški red mesta Dunaja iz 1. 1810/v

Š 81 in tudi novejši zakoni, zlasti čl. 60 zakona o trgovskih pomočnikih.

Mezda za en teden.

Zedinili so se iz tega razloga, da je treba določiti maksimum, t. j. en teden kot najvišjo mero mezde, ki jo naj dobi delavec plačano v slučaju nezakrivljene bolezni in nesreče, pa tudi radi drugih važnih razlogov, ki zadevajo njegovo osebo. Kot tak važen razlog so zlasti poudarili tudi

vpoklic k vojakom.

Iz tega sledi sedaj po sprejetju novega finančnega zakona, ki je izrecno ukinil veljavnost Ša 219 za rudarje, kovinarje, topilničarje, in vse ki so zavarovani pri Bratovski skladnici, da velja za rudarje in za vse druge delavce določilo Ša 219. o. z., da morajo dobiti radi važnega razloga plačilo za en teden mezde, tudi v slučaju vpoklica k vojakom v redno službo. To velja za vpoklic v redno službo, medtem ko velja še itak naprej določilo Ša 221. o. z., da morajo dobiti plačano za 4 tedne oni, ki so poklicani k orožnim vajam, če so že bili eno leto v službi. Ako pa niso bili eno leto v službi pri istem podjetju, toda že vsaj 14 dni, morajo dobiti iz naslova Ša 219. o. z., to je prejšnjega 1154 b o. d. z. mezdo za en teden tudi ob vpoklicu k orožnim vajam.

Mezda in hranarina.

Kakor danes naši delodajalci, so se že tudi leta 1912. v Avstriji delodajalci borili proti temu, da bi dobivali delavci mezdo v bolezni poleg hranarine. Toda pravniki v justičnem odseku so z vsoto tehtnostjo upravičeno poudarili, da obveznost zavarovanja delavca itak že vpliva pri delodajalcih na znižanje mezde, »als den Lohn drückend dem Dienstnehmer zur Last fallen«. To je zlasti navajali tudi avstrijski znanstvenik Mataja v svojem obrtnem pravu.

Simuliranje bolezni.

Ugovarali pa so tudi kot danes, da bi takšna obveznost mezde v bolezni lahko delavce zavajala, da bi hlinili, simulirali bolezen, če bi mislili, da dobijo potem hranarino in mezdo, ter da bi pri najmanjši nezgodi odložili delo, češ, saj itak dobim za en teden plačano mezdo. Drugi so ugovarjali, da je zato že podan prejšnji, t. j., da je vprašanje že rešeno v korist delavca, ko je parlament že sprejel slično določilo s Š 8. zakona o trgovskih nameščencih, ki imajo pravico do plače v bolezni celo za 6 tednov.

Zavarovanje se plačuje iz delavske mezde.

Zagovorniki socialne zaščite delavstva pa so še nadalje poudarjali, da delojemalec itak sam plačuje zavarovanje ker se plačuje isto, če tudi indirektno, iz njegove mezde. Povrh tega v slučaju daljše bolezni ali nesposobnosti dela ob nezgodi itak ne dobi povrnjene niti iz daleka vse škode.

(Dalje priložniti.)

V ogledalu

Zakaj se ZZZ ni udeležila spreveda Kristusa kralka? Na tozadevno našo beležko v prejšnji številki smo dobili pojasnilo, da se ZZZ zato ni mogla udeležiti tega spreveda, ker je ona sestavni del Jugorasa, ki je skozinskoz nacionalna in v verskem pogledu indiferentna organizacija. V svojem vodstvu ima pripadnike vseh ver, največ pravoslavne, pa tudi muslimanske. Ta kongres je pa bil izrazita katoliška manifestacija, ki se je zato radi notranje verske tolerance Jugorasa ni mogel oficijelno udeležiti. — To pojasnilo sicer objavljamo, vendar pa mu le težko verjamemo.

„Delavska Politika“ ne dobiva nobenih subvencij, zato povarnaj naročnino takoj!

Poljska tekstilna industrija je dobila veliko naročilo za dobavo blaga Sovjetski Rusiji.

Delavski pravni svetovalec**Tajnosti testamenta (Prevalje)**

Vprašanje: Moj rajni oče ni znal pisati in je vsled tega napravil testament pri sodišču, ki je bil pred tremi pričami prečitani in podpisan. Ali sme priča izdati tajnost poslednje volje dedičem in še enega teh nahujskati, da testament ni pravilno napravljen in da ga je treba na vsak način ovreči. Vsled takega hujskanja je nastal prepir in nato stroški. Ali lahko tisto pričo tožim?

Odgovor: Vaše vprašanje je še premalo točno. Lepo ravno ni, če priča poslednje volje predčasno izdaja vsebino testamenta, ki je sicer splošno smatra za potrebno tajnost do smrti lastnika premoženja. Ni pa takšno izdajanje tajnosti izrecno prepovedano in je pač to odvisno od dostojnosti pritegnjenih prič. Če pa je takšna priča govorila o Vas dedičih kaj takega, da je za Vas žaljivo v zvezi s testamentom, jo lahko radi takšnega hujskanja tudi tožite za žaljenje časti.

Izplačilo rente (Prevalje)

Vprašanje: Od okrožnega urada dobivam rento za 12 odst. delanezmogočnost. Rabil bi denar za popravilo hiše. Ali lahko zahtevam, da mi rento v celoti izplačajo?

Odgovor: Rentniki, ki prejajajo rento največ za 20 odst. delanezmogočnost lahko zahtevajo odpravnino, s čemer dobijo enkrat za vselej izplačane tudi vse bodoče rentne dajatve. Zadevno prošnjo je treba vložiti na

Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu. V prošnji morate obrazložiti, zakaj nameravate denar porabiti. Do odpravnine pa imate pravico le, ako Vam je že odmerjena stalna renta.

LJUDSKA SAMOPOMOČ**v Mariboru, reg. pom. blagajna**

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad 37 milijonov din na pogrebnišnih in doti.

Zavaruje za pogrebno zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za otro mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob dovršenju 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA

Zahvala

Vsem, ki so našega dragega pokojnika, ki se je na tako tragičen način ponesrečil

Leopolda Robiča

spremljali na zadnji poti izrekamo našo toplo zahvalo. Posebno se zahvaljujemo uglednemu ravnateljstvu tovarne za dušik v Rušah, uradništvu, čast duhovščini, g. Magdiču za poslovilni govor, delavskemu pevskemu društvu, tovarniški godbi ter vsemu delavstvu, ki je spremljalo blagega pokojnika na zadnji poti.

V Rušah, dne 9. avgusta 1939.

Žalujoča žena in ostalo sorodstvo.**Službena pogodba**

Delavska zbornica v Ljubljani je novega referenta g. Prežlja Franceta sprejela v službo na podlagi naslednje službene pogodbe:

1. Delavska zbornica, ki se v nadaljnjem besedilu te službene pogodbe imenuje s kratiko »službodavec« sprejme v službo gospoda Prežlja Franceta, ki se v nadaljnjem besedilu te pogodbe imenuje »službojemalec«.

2. Službodavec sprejme službojemalec v službo za čas življenja službojemalec in sicer na osnovi 3. odstavka § 1158 obč. drž. zakonika odnosno § 233 obrtnega zakona. Služba je doživljenjska t. j. dosmrtna, službeno razmerje je doživljenjsko t. j. dosmrtno in je za časa življenja službojemalec neodpovedljivo, to pa tako, da se ga namesti kot referenta v okviru svojega zakonitega delokroga.

3. Sužbeni prejemki službojemalec znašajo mesečno din 3600. Službeni prejemki se vsako leto zvišajo za din 100 toliko časa, da doseže mesečni znesek din 4500. Službodavec se zaveže, da mu pravčasno priskrbi v svojem rednem in v svojih izrednih proračunih za kritje vseh obveznosti iz te službene pogodbe.

4. Vsi navedeni službeni prejemki so čisti prejemki brez odbitkov in plača službodavca vse davke, takse, pristojbine, zavarovalne prispevke, pokojninske prispevke in vse eventualno še druge dajatve, ki izvirajo iz te službene pogodbe v celoti sam, neglede na to, ako zakon in obstoječi predpisi del teh dajatev oziroma odbitkov preveljuje na službojemalec, v kolikor pač službodavec kot javna ustanova odnosno službojemalec kot javni nameščenec vseh teh dajatev po zakonitih določilih niso oproščeni.

Službodavec se zaveže službojemalec kupiti pokojninsko zavarovanje pri Pokojninskem zavodu v Ljubljani tako, da se je ob vstopu v službo zvelo v poštev še celokupno dosedanje službovanje službojemalec pri OUZD v Ljubljani, tako da se bo ob vstopu v službo smatralo, da je službojemalec pri P. z. že zavarovan od 26. III. 1930 in sicer po premiji, ki odpade na današnje službene prejemke.

Tudi službojemalec pripada v prvem letu službovanja tritedenski dopust, v drugem letu štiritedenski dopust in po petih letih pettedenski dopust. Za časa dopusta tečejo službojemalec neokrnjeni službeni prejemki.

5. V slučaju bolezni pripadajo službojemalec neokrnjeni prejemki za dobo enega leta. Ako je bolezen daljša od enega leta, more službodavec službeno razmerje odpovedati le ako je med tem Pokojninski zavod v Ljubljani službojemalec pravomočno priznal vsled te nezakrivljene preprečitve službovanja t. j. vsled bolezni ali nezgode po zakonu o pokojninskem zavarovanju službojemalec pristojne dajatve. Kadar pa odpade pri službojemalec zapreka vršiti službo, povzročena bodisi vsled bolezni ali nezgode, tedaj predmetno službeno razmerje zopet oživi. Službodavec mora v tem slučaju sprejeti službojemalec ponovno v službo, mu mora dati zaposlitve v smislu točke 2. te pogodbe in oživiti službojemalec vse pravice iz predmetne službene pogodbe.

6. Službojemalec obdrži pravico do polnih službenih prejemkov v slučaju vzpoklica na orožne vaje, ako take vaje trajajo do dva meseca. Ako trajajo orožne vaje več ko dva meseca ali kadar je vpoklican službojemalec k vojakom radi vojske ali radi mobilizacije, mu pritečejo 60 odst. prejemkov.

7. Službodavec se izrecno odpoveduje pravici odpovedati službeno razmerje iz naslova odpustnih razlogov navedenih v § 239 obrtnega zakona, v kolikor niso navedeni odpusti oziroma važni razlogi takega značaja, da jih more sodno kazensko oblastvo zasledovati in je službojemalec s pravomočno razsodbo kazenskega sodišča radi njih obsojen. Na podlagi pravomočne odločbe kazenskega sodišča sme in more službodavec brez odpovedi odpustiti službojemalec in razrešiti predmetno neodpovedljivo službeno razmerje. Proti odpustu pa je dopustna pritožba na disciplinsko razsodišče, ki obstoji iz treh

članov. Enega člana imenuje službodavec, enega službojemalec, enega pa kraljevska banska uprava izmed tamkaj uradujočih banskih svetnikov. Proti razsodbi disciplinskega sodišča pa je dopusten rekurz v 15. dneh od dneva dostavitve razsodbe na okrajno sodišče v Ljubljani, ki o sporu dokončno in pravomočno odloči. Datum pravomočnosti razsodbe okrajnega sodišča v Ljubljani je datum prenehanja predmetnega službenega razmerja. Iz kakih drugih važnih razlogov razrešiti službeno razmerje službodavec vsled izrecnega odreda ni upravičen.

8. Službojemalec sme odpovedati predmetno neodpovedljivo službeno razmerje po preteku 5 let držče se odpovednega roka 6 mesecev, za službodavca pa je službeno razmerje neodpovedljivo in ga tudi ne more razrešiti s pristankom službojemalec s pričo prisilnosti določb § 1158 obč. drž. zakona.

9. Ako preneha službodavec kot juridična oseba pravno obstojati, preidejo vse te obveznosti iz predmetne pogodbe na tisto ustanovo, ki je dejansko pravni naslednik službodavca ali ki jo zakonodaja ustanovi z istim namenom ali pa na tisto ustanovo ali pa oblastvo, ki je prevzelo pri likvidaciji njegovo premoženje. Bodoča zakonodaja ne more vplivati ali spreminjati določil predmetne službene pogodbe.

10. Službodavec se odpoveduje pravici ugovarjati tej pogodbi radi prikrajsbe nad polovico.

11. Službeno razmerje iz te pogodbe se prične s tistim dnem, ko je službojemalec nastopil službo pri službodavcu, potem ko mu je bil izročen odpravek te pogodbe.

Obiščite**8. MARIBORSKI 8. TEDEN****od 5. do 13. avgusta 1939**

Polovična vožnja na železnica
od 1. do 17. avgusta 1939

Velika gospodarska in kulturna revija

Industrija — Trgovina — Obrt — Kmetijstvo — Velika tekstilna razstava — Tujskoprometna razstava — Gostinstvo — Vinska pokušnja — Razstava narodnih vezenin — Narodopisne razstave — Jubilejna gledališka razstava — Skautska razstava — Razstava malih živali — Številne specialne razstave — Koncertne in gledališke prireditve — Sportne prireditve — Veselični park na razstavišču itd.

5. do 6. avgusta festival slovenskih narodnih običajev

Obiščite Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji!

Obiščite zeleno Pohorje in sončni Kozjak!
Obiščite vinorodne Slovenske gorice!
Obiščite veseli Maribor in njegovo okolico!
Mariborski teden je najlepša prilika za obisk naše severne meje!

Razmere v stavbinski stroki v Beogradu. Stavbinski delavci v Beogradu so opravičeno nezadovoljni. Beograd je bogato mesto, ki razsiplje z denarjem. Stavbinski delavci, ki delajo tudi po 16 ur dnevno, ker jih k temu silijo, zaslužijo, zlasti mlajši, le po din 25 na dan.

MALI OGLASI

Naši čitatelji kupujejo najcenejše pri naših inserentih!

Priporoča se

SPECERIJSKA TRGOVINA

Delavski dom I. Z. I. O. Z.

Maribor, Frankopanova ulica 1.

FRANC REICHER, MARIBOR

Tržaška cesta 18, se priporoča cenj. občinstvu za izdelavo oblek za gospode in dame po najnižjih dnevni cenah. Hitra izdelava.

Konzumno društvo za Mežiško dolino

reg. z. z o. z.
v Prevaljah

Poštni predal št. 3.
Telefon interurban št. 5.

Poštni ček, račun 12.048.
Brzljav: Kodes Prevalje.

Osrednja pisarna in centralno skladišče v Prevaljah**Podružnice:**

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj, Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih zadrugišnih domov v Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja se le članom. Član društva lahko postane vsak. Delež znaša samo 100.— din.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse delovno ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešite v!

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnice v Mariboru. Telefon št. 2324

Za konzorcijsko izdajo in urejanje Adolf Jelen v Mariboru. — Tiska Ljudska tiskarna, d. d. v Mariboru, predstavitelj Viktor Eržen v Mariboru.